

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Sžsk/118/2019
Identifikačné číslo spisu: 2018200327
Dátum vydania rozhodnutia: 25.11.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Adamcová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:2018200327.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Aleny Adamcovej a členiek senátu JUDr. Zdenky Reisenauerovej a JUDr. Violy Takáčovej, PhD., v právnej veci žalobcu: V. Q., nar. XX.XX.XXXX, bytom O. Č.. XXX, proti žalovanému: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, odbor peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP a posudkových činností, so sídlom Špitálska č. 8, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného č. UPS/US1/SSVOPPKPC2/SOC/2018/9767/Dan zo dňa 14.09.2018, o kasačnej sťažnosti žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Trnave zo dňa 5. augusta 2019, č.k. 48Sa/22/2018-103, takto

rozhodol:

I. Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť proti rozsudku Krajského súdu v Trnave zo dňa 5. augusta 2019, č.k. 48Sa/22/2018-103, z a m i e t a .

II. Najvyšší súd Slovenskej republiky p r i z n á v a žalobcovi voči žalovanému nárok na úplnú náhradu trov konania pred kasačným súdom.

Odôvodnenie

I.
Konanie pred správnym súdom

1. Krajský súd v Trnave (ďalej v texte rozhodnutia len „krajský súd“ alebo „správny súd“) právoplatným rozsudkom zo dňa 05.08.2019, č.k. 48Sa/22/2018-103 postupom podľa § 191 ods. 1 písm. d/ a e/ zákona č. 162/2015 Z.z. Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) zrušil rozhodnutie žalovaného č. UPS/US1/SSVOPPKPC2/SOC/2018/9767/Dan zo dňa 14.09.2018 (ďalej len „rozhodnutie žalovaného“), pričom súčasne postupom podľa § 191 ods. 3 písm. a/ SSP zrušil aj predchádzajúce prvostupňové rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Senica, odbor sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Skalica č. SE3/APPnKŤZPaPČ/SOC/2018/6054, ME01/106/Fil z 08.06.2018 (ďalej len „prvostupňové rozhodnutie“) a vec podľa § 191 ods. 4 SSP vrátil Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Senica, odbor sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Skalica na ďalšie konanie. Žalovaný ako druhostupňový orgán predmetným rozhodnutím zamietol odvolanie žalobcu a potvrdil prvostupňové

rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Senica, odboru sociálnych vecí a rodiny, pracovisko Skalica, ktorým postupom podľa § 22 ods. 4, ods. 5, ods. 6 a § 58 ods. 1 písm. b/ a ods. 2 zákona č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zák.č. 447/2008 Z.z.“) bola žalobcovi uložená povinnosť vrátiť pomernú časť peňažného príspevku na osobnú asistenciu za obdobie od 01.01.2009 do 31.03.2018 v celkovej výške 37 009,30 € v lehote 30 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

2. Z odôvodnenia prvostupňového rozhodnutia a rozhodnutia žalovaného krajský súd zistil, že žalobca je poberateľom peňažného príspevku na osobnú asistenciu na základe právoplatného rozhodnutia č. MP9-3/99OA zo dňa 14.09.1999, a to od 01.01.1999. Dňa 07.01.2016 vydalo Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny komplexný posudok, v ktorom je navrhnutý ročný rozsah osobnej asistencie v počte 4885 hodín, z toho rodinný príslušník môže vykonávať osobnú asistenciu v činnostiach uvedených v prílohe č. 4 v ročnom rozsahu 1 460 hodín. Dňa 09.05.2018 sa žalobca dostavil na prvostupňový orgán za účelom sociálneho zisťovania a do zápisnice uviedol, že Ing. G. Q. je jeho starým otcom. Kontrolou spisovej dokumentácie bolo zistené, že Zmluva o výkone osobnej asistencie medzi užívateľom V. Q. a vykonávateľom Ing. G.E. Q. bola uzatvorená a vykonávaná od 01.01.2009 a vzťah medzi žalobcom a osobným asistentom nebol uvádzaný vo výkazoch osobnej asistencie ako príbuzenský. Prvostupňový orgán následne s poukazom na § 22 ods. 4 a 6, § 58 ods. 1 písm. b/, § 58 ods. 2 a § 45 ods. 15 zák. č. 447/2008 Z.z., v zmysle ktorého je maximálny ročný rozsah hodín vykonávaných starým rodičom ako asistentom 1460, vyčíslil dlh na peňažnom príspevku na osobnú asistenciu vo výške 37 009,30 €, o čom bola v rozhodnutí uvedená prehľadná tabuľka za jednotlivé roky. Novela zákona o sociálnej pomoci č. 450/2000 Z.z., ktorá nadobudla účinnosť dňa 01.01.2001 taxatívne stanovila osobitné podmienky, za splnenia ktorých mohol osobnú asistenciu vykonávať starý rodič. Dňom 01.01.2009 nadobudol účinnosť zák. č. 447/2008 Z.z., ktorý v časti kompenzácií nahradil zákon o sociálnej pomoci, konkrétne v zmysle § 22 ods. 4 peňažný príspevok na osobnú asistenciu nemožno poskytovať, ak osobnú asistenciu vykonávajú starí rodičia, ak tento zákon neustanovuje inak, pričom zákonné podmienky za ktorých sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu aj starému rodičovi sú uvedené v § 22 ods. 5 zák.č. 447/2008 Z.z.

3. Krajský súd poukázal na to, že medzi účastníkmi konania nebolo sporné, že žalobca dňa 01.01.2009 uzatvoril Zmluvu o výkone osobnej asistencie s Ing. G. Q., ktorý až do 31.03.2018 vykonával osobnú asistenciu vo väčšom rozsahu, v porovnaní so zákonným obmedzením pre rodinných príslušníkov (§ 22 ods. 6 zák.č. 447/2008 Z.z.). Rovnako nebolo medzi účastníkmi konania sporné, že žalobca skutočne predkladal prvostupňovému orgánu výkazy o odpracovaných hodinách osobnej asistencie (§ 23 ods. 6 zák.č. 447/2008 Z.z.), v ktorých uvádzal, že medzi ním, ako osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a osobným asistentom, ktorým bol jeho starý otec, nie je žiadny príbuzenský vzťah. Bolo preukázané, že tak v zmluve o výkone osobnej asistencie, ako aj v jednotlivých dodatkoch k tejto zmluve neuviedol, že medzi ním a osobným asistentom je príbuzenský vzťah, konkrétne, že tento je jeho starým otcom. Túto skutočnosť žalobca uznával, pričom súčasne tvrdil, že príbuzenským vzťahom na účely peňažného príspevku na osobnú asistenciu myslel príbuzenský vzťah iba s rodičmi a súrodencami.

4. Z obsahu administratívneho spisu mal krajský súd preukázané, že žalobca bol od 01.09.1999 na základe rozhodnutia Okresného úradu v Skalici, odbor sociálnych vecí č. MP9-3/99/OA zo dňa 14.09.1999 poberateľom peňažného príspevku na osobnú asistenciu. Predmetné rozhodnutie neobsahovalo v odôvodnení žiadne poučenie týkajúce sa obmedzenia výkonu osobnej asistencie rodičmi, deťmi, súrodencami, manželom alebo manželkou, ktoré vyplývalo od 01.07.1999 z § 58 ods. 5 zák.č. 195/1998 Z.z. Rozhodnutie č. Pik-MP9-287/00-R00/10666 z 27.07.2000, ktoré dňa 27.07.2000 prevzala matka žalobcu, už poučenie týkajúce sa obmedzenia výkonu osobnej asistencie v zmysle § 58 ods. 5 zák. č. 195/1998 Z.z. obsahovalo. Takéto poučenie, avšak už v aktuálnom znení zákona o sociálnej pomoci (§ 58 ods. 2 účinný od 01.01.2001), obsahovalo aj obmedzenie týkajúce sa starých rodičov, bolo obsiahnuté aj v rozhodnutí č. Pik-MP9-419/01-OA-F01/10338 z 09.08.2001, ktoré prevzala matka žalobcu dňa 09.08.2001. Uvedené sa rovnako vzťahuje aj na rozhodnutie vydané dňa 01.07.2002, prevzaté matkou žalobcu dňa 13.08.2002 a rozhodnutie vydané dňa 27.01.2003 ňou prevzaté dňa

24.02.2003.

5. Z obsahu administratívneho spisu mal ďalej krajský súd preukázané, že žalobca dňa 22.05.2006 doručil prvostupňovému orgánu žiadosť o ukončenie vyplácania a to z dôvodu dovŕšenia plnoletosti a súčasne mu oznámil, že si agendu peňažného príspevku bude riadiť sám. V roku 2006 vydal prvostupňový orgán rozhodnutie č. ME01-318/06-Pik zo dňa 25.08.2006, ktorým zvýšil s účinnosťou od 01.06.2006 rozsah osobnej asistencie na 4228 hodín ročne, pričom z jeho odôvodnenia vyplýva, že žalobca nebol poučený o obmedzeniach poskytovania osobnej asistencie príbuznými podľa § 58 ods. 2 zák.č. 195/1998 Z.z. Krajský súd mal po oboznámení sa s celým obsahom administratívneho spisu preukázané, že ani v jednom rozhodnutí vydanom po 22.05.2006, kedy agendu osobnej asistencie prevzal žalobca, odôvodnenie neobsahovalo poučenie o obmedzenom výkone osobnej asistencie starými rodičmi podľa § 58 ods. 2 zák. č. 195/1998 Z.z., resp. podľa § 22 ods. 4 zák. č. 447/2008 Z.z., resp. toto poučenie nie je súčasťou ani iných písomných dokumentov vrátane vypracovaných komplexných posudkov. Uvedené sa týkalo aj komplexného posudku zo dňa 07.01.2016, na ktorý poukazoval prvostupňový orgán v odôvodnení svojho rozhodnutia. Zo zápisnice z návštevy žalobcu na prvostupňovom orgáne uskutočnenej dňa 09.05.2018 rovnako vyplýva, že žalobca si nevedomoval skutočnosť, že za rodinného príslušníka, ktorý smie vykonávať osobnú asistenciu v obmedzenom čase a na obmedzené úkony, sa považuje aj starý rodič.

6. Žalobca v správnej žalobe namietal, že žalovaný vec nesprávne právne posúdil a nedostatočne zistil skutkový stav v administratívnom konaní. Ďalej poukazoval na to, že žalovaný žiadnym spôsobom nevyhodnotil ním namietané skutočnosti, že zmluvy vrátane ich dodatkov, ako aj všetky relevantné listiny boli vypracovávané žalovaným, on tieto len automaticky prepisoval. Tvrdil, že žiadna zo zmlúv, či dodatkov neobsahovala ustanovenie, v ktorom žalovaný ukladal podmienky výkonu osobného asistenta, rovnako tvrdil, že počas celého obdobia nebol žalovaným ani raz poučený.

7. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia pre krajský súd vyplývalo, že žalovaný záver o tom, že žalobca vedome spôsobil, že časť peňažného príspevku na kompenzáciu sa vyplatila vo vyššej sume ako patrila, odvodil z neoznámia žalobcu, že medzi ním a p. G. Q., ktorý je jeho starým otcom, je príbuzenský vzťah, konkrétne z uvádzania nepravdivého údaju, že so svojim starým otcom nemá žiadny príbuzenský vzťah. Taktiež poukázal na domnienku znalosti vyhlásených všeobecne záväzných právnych predpisov. Krajský súd zdôraznil, že žalovaný vo svojom rozhodnutí vôbec nepoukázal na skutočnosť, že matka žalobcu bola poučená prostredníctvom odôvodnení rozhodnutí, ktoré prevzala, o obmedzeniach týkajúcich sa výkonu asistencie blízkymi osobami vrátane starých rodičov, pričom túto skutočnosť žalovaný tvrdil až vo vyjadrení k správnej žalobe. Rovnako vytkol žalovanému, že sa vôbec nevyjadril k námietkam žalobcu uvedeným v odvolaní konkrétne, že dôvod, pre ktorý neuvádzal, že medzi ním a starým otcom je príbuzenský vzťah bol, že sa domnieval, že obmedzený počet hodín osobnej asistencie sa týka len rodičov a súrodencov, ďalej, že všetky písomnosti, ktoré mu boli predkladané prvostupňovým orgánom boli bez akýchkoľvek vysvetlíviok a poučení a že nebol prvostupňovým orgánom poučený o obmedzeniach týkajúcich sa výkonu osobnej asistencie starým otcom. Podľa názoru krajského súdu tieto skutočnosti boli rozhodujúce pre právne posúdenie veci a to s poukazom na znenie § 58 ods. 1 písm. b/ zák. č. 447/2008 Z.z., v ktorom je zodpovednosť osoby, ktorej sa poskytol alebo sa poskytuje peňažný príspevok na kompenzáciu založená na vedomom či už konaní alebo nekonaní smerujúcim k tomu, aby sa peňažný príspevok na kompenzáciu alebo jeho časť vyplatil neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrilo.

8. Napriek tomu, že citované ustanovenie nepoužíva pojem „zavinenie“ ani výslovne nehovorí o žiadnej z jeho foriem (úmysle alebo nedbanlivosti), je z jazykového a logicko-systematického výkladu jednoznačne zrejmé, že zodpovednosť oprávnenej osoby, príjemcu dávky je tzv. subjektívnou zodpovednosťou. Preto krajský súd považoval otázku zavinenia žalobcu v danej veci za kľúčovú, avšak ani zák.č. 447/2008 Z.z. ani ďalšie predpisy práva sociálneho zabezpečenia osobitne pojem zavinenie nedefinujú. Preto bolo potrebné vychádzať z jeho legálnej definície v trestnom práve (obdobne aj zákon o priestupkoch), ktorý sa používa na základe analógie iuris a širokého doktrínálneho a praktického konsenzu v celom právnom poriadku.

9. Z výkladu § 58 ods. 1 písm. b/ zák.č. 447/2008 Z.z. a jeho účelu vyplývá, že pre naplnenie prvku zavinenia postačuje zavinenie z nedbanlivosti. Z dikcie „vedome spôsobilá“ je zrejmé, že ide o vedomú nedbanlivosť, čo v konkrétnom prípade znamená, že žalobca vedel, že môže spôsobom uvedeným v zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal, že takéto porušenie alebo ohrozenie nespôsobí. Zavinenie nie je u tejto skutkovej podstaty prezumované a preto ju žalovaný musí v konaní preukázať, resp. aspoň odôvodniť v akých objektívnych okolnostiach mala vedomosť spočívať.

10. Žalovaný údajnú vedomosť o nemožnosti, resp. obmedzeniach možnosti poskytovať osobnú asistenciu starým rodičom usudzoval z predložených dokladov. Žiadnym relevantným spôsobom neodôvodnil zásadnú skutočnosť z čoho konkrétne usudzoval, že žalobcovi už od 01.01.2009 bolo známe, že keby uviedol, že medzi ním a starým otcom je príbuzenský vzťah, bude môcť starý otec vykonávať funkciu osobného asistenta len v obmedzenom rozsahu hodín. Z vyjadrenia k žalobe krajský súd zistil, že žalovaný si vedomosť, že pri poskytovaní peňažného príspevku je obmedzený počet hodín osobnej asistencie, čo sa týka príbuzenského vzťahu, vyložil z protirečenia žalobcu v odvolaní proti prvostupňovému rozhodnutiu, keď uviedol, že jeho pochybenie nebolo vedomé, ani úmyselné, nakoľko sa domnieval, že obmedzený počet hodín osobnej asistencie sa týka len súrodencov a rodičov. Uvedený záver žalovaného vo vzťahu k zavineniu, bol však podľa krajského súdu, v tak závažnej veci nedostatočný. Navyiac, krajský súd žalovanému vytkol absenciu odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, ktorú nemôže zhojiť ani vyjadrenie k správnej žalobe, pretože dôvody, ktoré viedli konajúci orgán verejnej správy k záveru uvedenému vo výroku rozhodnutia musia byť obsiahnuté v jeho odôvodnení. V opačnom prípade takéto rozhodnutie trpí vadou nepreskúmateľnosti pre nedostatok dôvodov.

11. Krajský súd na podporu svojho právneho názoru poukázal na rozhodnutie Najvyššieho správneho súdu ČR č.j. 6 Ads 287/2014-19 z 01.04. 2015, v ktorom vo vzťahu k obdobnému ustanoveniu (§ 118a ods. 1 zákona č. 582/1991 Sb.) skonštatoval nasledovne: „... dospěl Nejvyšší správní soud k názoru, že schéma tohoto odpovědnostního vztahu je tvořeno alternativními skutkovými podmínkami, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu (tj. „nesplnění uložené povinnosti“, „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“, „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“). Teorie i praxe pak nahlíží na charakter této právní odpovědnosti tak, že u dalších dvou skutkových podstat spočívajících v přijetí důchodu vědomě ve vyšší částce a v jiném vědomém způsobení vzniku přeplatku jde o odpovědnost založenou na zavinění škodlivého následku, přičemž postačuje zavinění ve formě nedbalosti, jak vyplývá z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 2. srpna 2013, č.j. 4 Ads 58/2013-21. Bylo tedy třeba si položit otázku, zda stěžovatelka v skutku musela z okolností předpokládat, že jí byl důchod vyplacen neoprávněně, tj. zda s ohledem na prokázané skutečnosti měla nebo mohla předpokládat, že způsobí škodlivý následek. K tomu rozhodně nepostačuje odkázat jen na zásadu, že „neznalost zákona neomlouvá.“ Nestačí tedy dovodit, že stěžovatelka si měla nastudovat příslušnou právní úpravu a z ní měla zjistit, že důchod jí byl přiznán chybně. Takovouto argumentaci svorně v minulosti odmítli jak Nejvyšší správní soud, tak i veřejný ochránce práv. Nejvyšší správní soud tak učinil zejména ve svém rozsudku ze dne 18. června 2014, č.j. 8 Ads 17/2014-33, kde uvedl, že popsaná úvaha „nerozlišuje mezi odpovědností za nevědomou nedbalost a objektivní odpovědností, u které se zavinění vůbec nezkoumá. Zásada „neznalost zákona neomlouvá“ se uplatní shodně u obou typů odpovědnosti. To znamená, že odpovědná osoba se nemůže dovolávat neznalosti zákona ani při odpovědnosti objektivní, ani při odpovědnosti za nevědomou nedbalost. Odpovědnost za zavinění ve formě nevědomé nedbalosti se tak od odpovědnosti objektivní liší právě a pouze v tom, že ke vzniku odpovědnosti za nevědomou nedbalost musí být prokázáno, že příjemce důchodu vzhledem ke svým osobním poměrům a okolnostem případu nezachoval potřebnou míru opatrnosti, když předpokládal, že přijímáním důchodu neporušuje ani neohrožuje žádný zájem chráněný zákonem“ (zvýraznění doplněno Nejvyšším správním soudem). Veřejný ochránce práv pak ve své zprávě o šetření ze dne 27. září 2012, sp.zn.: 3686/2012/VOP/DŘ (veškeré zde citované zprávy a stanoviska veřejného ochránce práv jsou dostupná prostřednictvím vyhledávání v evidenci stanovisek ochránce na stránkách www.ochrance.cz) uvádí: „Při přijetí takového názoru by ... zcela ztratily smysl další alternativní podmínky popsané ve výše cit. ust. § 118 zákona č. 582/1991 Sb., tedy „nesplnění uložené povinnosti“ a „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“, neboť ČSSZ by vždy a ve všech případech vzniklého

přepřelatu mohla bez dalšího konstatovat nevědomou nedbalost (tedy „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“) s odkazem na zákon o důchodovém pojištění. Takový postup jistě nebyl úmyslem zákonodárce, neboť v takovém případě by zákonodárce tento druh odpovědnosti konstruoval jako odpovědnost objektivní tedy odpovědnost za výsledek, kdy se nezkoumá zavinění, jako např. při souběhu výdělečné činnosti s předčasným starobním důchodem. Výše uvedená striktní a formalistická aplikace ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. ve smyslu zásady „neznalost zákona neomlouvá“ zcela vyvazuje správní orgán z odpovědnosti za svou zákonem svěřenou činnost, resp. odpovědnost za zákonost a správnost rozhodnutí v plném rozsahu přenáší na pojištěnce, což považují za nepřijatelné.“ Krajský soud v danej súvislosti poukázal na to, že v prípade žalobcu sa nejedná o nevedomú nedbanlivosť, ale o vyššiu formu zavinenia v podobe vedomej nedbanlivosti, čo znamená väčší dôraz na preukázanie vedomosti žalobcu.

12. Krajský soud z obsahu rozsiahleho administratívneho spisu zistil, že všetky zmluvy, ich dodatky, ako aj výkazy sú totožné, je v nich uvedená iba zmena v mene asistenta a dátume. V celom spise sa nenachádza poučenie o výkone funkcie osobného asistenta, toto sa okrajovo nachádza iba na žalovaným uvádzaných rozhodnutiach zo dňa 30.01.2001 č. PiK-MP9-19/01-OA-F01/1550, dňa 01.07.2002 č. PiK-MP9-405/02-F02/9299, dňa 27.01.2003 č. PiK-MP9-268/03-OA.F03/2669, ktorými disponovala matka žalobcu, čo bolo podľa názoru krajského súdu, na vyvodenie zodpovednosti žalobcu nedostatočné.

13. Vychádzajúc z obsahu administratívneho spisu krajský súd považoval za dôvodné uzavrieť, že žalobca nebol počas celých rokov poberania príspevku na osobnú asistenciu komplexne poučený o svojich právach a povinnostiach, pričom čiastočne sa poučenie o povinnostiach nachádza v bode IV. a V. Zmluvy o výkone osobnej asistencie, ktoré ale bližšie nešpecifikujú vzťah medzi osobou ťažko zdravotne postihnutou a osobným asistentom a týkajú sa najmä povinnosti včasnosti a presnosti predkladania výkazov.

14. Poučovacia povinnosť správnych orgánov vyplýva nielen z princípu dobrej verejnej správy, ale zároveň priamo vyplýva zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej ako „Správny poriadok“), keď v zmysle § 3 ods. 2 druhej vety musia správne orgány účastníkom konania, zúčastneným osobám a iným osobám, ktorých sa konanie týka, poskytovať pomoc a poučenia, aby pre neznalosť právnych predpisov neutrpeli v konaní ujmu, čo ešte podčiarkuje samotná komplikovanosť právnej úpravy v oblasti sociálneho zabezpečenia. V danom prípade práve nepoučenie zo strany prvostupňového orgánu, má za následok pre žalobcu likvidačnú situáciu, keď má zaplatiť peňažný príspevok na osobnú asistenciu späťne za 10 rokov v sume 37 009,30 €. Krajský súd poukázal na to, že v prípade žalobcu nebol prekročený určený rozsah hodín osobnej asistencie.

15. Vychádzajúc z vyššie uvedeného krajský súd uzavrel, že vedomosť žalobcu doposiaľ preukázaná nebola a preto nebol daný dôvod na aplikáciu § 58 ods. 1 písm. b/ zák.č. 447/2008 Z.z. V prípade žalobcu musí žalovaný na základe konkrétnych skutkových okolností preukázať, že žalobca vedel, že neuvedením príbuzenského vzťahu so svojim starým otcom, porušil zákon tým spôsobom, že mu bol vyplácaný peňažný príspevok na asistenciu vo väčšom rozsahu ako mu patrilo, pričom len odkaz na zásadu „neznalosť zákona neospravedľuje“ a tvrdenie, že matka, ako zákonná zástupkyňa žalobcu bola o tejto skutočnosti poučená v rozhodnutiach, ktoré prevzala, nie sú na preukázanie tejto vedomosti relevantné.

16. K návrhu na uplatnenie peňažnej moderácie krajský súd uviedol, že nakoľko nemal v konaní preukázané, že bol dôvod na aplikáciu § 58 ods. 1 písm. b/ zák. č. 447/2008 Z.z. nemohol k peňažnej moderácii ani pristúpiť dodajúc ale, že pokiaľ by zákonné podmienky na uloženie povinnosti vrátiť pomernú časť peňažného príspevku na osobnú asistenciu boli splnené, k jej aplikácii by prikrročil.

17. Krajský súd ďalej uviedol, že v ďalšom konaní bude úlohou prvostupňového orgánu znovu posúdiť, či žalobca naplnil skutkovú podstatu vymedzenú v § 58 ods. 1 písm. b/ zák.č. 447/2008 Z.z. Na prijatie záveru o porušení zákona bude jeho povinnosťou doplniť dokazovanie práve vo vzťahu k preukázaniu,

že žalobca vedel o obmedzeniach poskytovania peňažného príspevku vo vzťahu k blízkym osobám vrátane starých rodičov, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal na to, že porušenie zákona nespôsobí, pričom je v tomto smere potrebné sa zohľadniť aj dĺžku poberania peňažného príspevku a rovnako tiež prostredie, v ktorom žalobca žije. V prípade žalobcu je relevantná aj doposiaľ ustálená absencia poučenia zo strany prvostupňového orgánu, pričom krajský súd zastával názor, že v práve v danej oblasti sa musí klásť dôraz na splnenie si poučovacej povinnosti vyplývajúcej z § 3 ods. 2 správneho poriadku, aby fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím neutrpela práve v dôsledku jej nesplnenia ujmu, tak ako v danom prípade. Preto pokiaľ prvostupňový orgán nepreukáže, že žalobca bol o obmedzeniach vzťahujúcich sa na výkon osobnej asistencie starými rodičmi poučený, resp. o týchto obmedzeniach vedel, a to na základe konkrétnych okolností, ktoré musia byť rozobraté v odôvodnení rozhodnutia, nebude daný dôvod na aplikáciu § 58 ods. 1 písm. b/ zák. č. 447/2008 Z.z. V tejto súvislosti krajský súd doplnil, že pokiaľ by vedomosť žalobcu bola odôvodňovaná len zásadou „neznalosť zákona neospravedlňuje“ bolo by to v rozpore s princípom právneho štátu a dobrej verejnej správy.

18. O trovách konania rozhodol krajský súd podľa § 167 ods. 1 SSP, tak že úspešnému žalobcovi priznal náhradu trov konania voči žalovanému.

II.

Kasačná sťažnosť

19. Proti tomuto rozsudku podal žalovaný v zákonnej lehote s poukazom na § 440 ods. 1 písm. g/ SSP kasačnú sťažnosť.

20. Uviedol, že v § 22 zák. č. 447/2008 Z.z. sú ustanovené podmienky a rozsah hodín osobnej asistencie, za ktorých je možné poskytovať peňažný príspevok na osobnú asistenciu. Je tu o.i. aj stanovená podmienka, že starí rodičia môžu vykonávať osobnú asistenciu v rozsahu najviac 1 460 hod./rok t.j. denne 4 hodiny. V zmysle § 23 ods. 9 zák.č. 447/2008 Z.z. (neskôr ods. 6) fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím je povinná predložiť výkaz o počte hodín vykonanej osobnej asistencie podľa vzoru uvedeného v prílohe č. 16, pričom v tomto výkaze zákonodarca požaduje aj uviesť aký vzťah je medzi fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a osobným asistentom.

21. Z napadnutého rozsudku je zrejmé, že žalobca opakovane krajskému súdu potvrdil, že v roku 2006, kedy požiadal o vyplácanie peňažného príspevku na osobnú asistenciu z dôvodu dosiahnutia dospelosti, mu mama vysvetlila ako sa vyplňajú výkazy o odpracovaných hodinách osobnej asistencie, kedy majú byť tieto odovzdané prvostupňovému orgánu, avšak ho nepoučila, že starí rodičia môžu vykonávať osobnú asistenciu v obmedzenom rozsahu a o tejto skutočnosti nevedel. Príbuzenský vzťah medzi ním a starým otcom, ktorý mu poskytoval osobnú asistenciu, podľa vlastného vyjadrenia žalobca zamlčal z dôvodu, že vychádzal z informácií, ktoré mal, čo mu povedala mama, nepovažoval to za porušenie zákona a z hľadiska peňažného príspevku považoval za blízke osoby mamu, otca a súrodencov.

22. Zo spisovej dokumentácie je zrejmé, že po dosiahnutí dospelosti, na základe informácií, ktoré mu poskytla matka, žalobca požiadal prvostupňový orgán o zasielanie peňažného príspevku na osobnú asistenciu a súčasne požiadal aj o zvýšenie počtu hodín osobnej asistencie. Rozhodnutím prvostupňového orgánu zo dňa 05.09.2006 bol žalobcovi zvýšený rozsah hodín peňažného príspevku na osobnú asistenciu na 4 228 hod./rok t.j. 11,58 hod./deň.

23. Žalobca za mesiac september 2006 predložil Výkaz činnosti osobnej asistencie vykonávanej G. Q., teda starým otcom žalobcu. I keď osobná asistencia bola prakticky poskytovaná žalobcovi starým otcom každý deň (28 dní) o.i. na kultúrne, spoločenské a športové aktivity, z Výkazu je zrejmé, že rozsah hodín osobnej asistencie neprekročil ani za jeden deň 4 hodiny, celkovo 104 hodín, pričom žalobca na deň mal možnosť čerpať osobnú asistenciu 11,58 hod./deň a mesiac september 347,5 hodín. Z toho starý otec čerpal len 104 hodín osobnej asistencie za mesiac a deň 3,6 hodín, teda čerpal hodiny

v rozsahu obmedzenom na osobnú asistenciu. Z uvedeného je úplne zrejmé, že žalobca bol riadne poučený a mal vedomosť o obmedzenom rozsahu hodín osobnej asistencie poskytovanej starými rodičmi, na čo v ďalšom konaní prvostupňový orgán prihliadol. Krajský súd na tieto skutočnosti vôbec v napadnutom rozsudku neprihliadol a nehodnotil ich.

24. Žalobca, ako poberateľ peňažného príspevku na osobnú asistenciu, dňa 01.01.2009, uzatvoril podľa § 23 ods. 3 zák.č. 447/2008 Z.z. s G. Q. Zmluvu o výkone osobnej asistencie, v ktorej boli dohodnuté podmienky, za ktorých G. Q. mu ju bude poskytovať. V Zmluve nebol uvedený vzťah medzi jej účastníkmi. Z dôvodu ozrejmenia vzťahu medzi účastníkmi zmluvy, prvostupňový orgán inicioval Dodatok k tejto Zmluve. Dňa 01.07.2009 účastníci zmluvného vzťahu z podnetu prvostupňového orgánu uzatvorili Dodatok k Zmluve o výkone osobnej asistencie medzi V. Q. a G. Q., pričom obaja uviedli „príbuzensky vzťah k užívateľovi osobnej asistencie: žiadny“. Toto tvrdenie V. Q., ale aj G. Q. na znak súhlasu podpísali.

25. V dňoch 01.07.2011, 01.07.2012, 01.07.2013 a 01.07.2017 z podnetu prvostupňového orgánu uzatvoril V. Q. s G. Q. ďalšie Dodatky k Zmluve o výkone osobnej asistencie, v ktorých je uvedené, že G. Q. „príbuzenský vzťah k užívateľovi os. Asistencie: žiadny“. Na znak súhlasu tieto dodatky ku Zmluve o výkone osobnej asistencie obaja aj podpísali. Z uvedeného je zrejmé, že G. Q. v piatich Dodatkoch k Zmluve o výkone osobnej asistencie neuviedol, že by bol voči V. Q. v príbuzenskom vzťahu. V. Q. s týmto vyhlásením súhlasil a vlastnoručným podpisom potvrdil pravdivosť tejto skutočnosti.

26. Jednou z ďalších podmienok vyplatenia peňažného príspevku na osobnú asistenciu bolo predloženie Výkazov o odpracovaných hodinách osobnej asistencie prvostupňovému orgánu. Z uvedeného dôvodu prvostupňový orgán v súlade s § 23 ods. 9 zák.č. 447/2008 Z.z. (neskôr ods. 6) zaslal žalobcovi uvedený Výkaz, ktorý bol spracovaný v súlade s prílohou 16 k zák.č. 447/2008 Z.z. v ktorom zákonodarca žiada o.i. aj uviesť vzťah medzi fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a osobným asistentom, a preto táto skutočnosť bola požadovaná aj od žalobcu. Žalobca prvý Výkaz o odpracovaných hodinách G. Q. predložil dňa 05.02.2009. V ňom žalobca v rozpore s dobrými mravmi a s § 4 zákona o správnom konaní bezdôvodne odmietol súčinnosť a úmyselne uviedol, že medzi ním a G. Q. nie je žiadny vzťah. Obaja vlastnoručným podpisom potvrdili toto svoje vyhlásenie.

27. Žalobca pravidelne každý mesiac až do marca 2018 predkladal prvostupňovému orgánu tieto Výkazy, pričom úmyselne každý mesiac bolo uvedené v nich, že „Vzťah medzi fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a osobným asistentom: žiadny“. Z uvedeného je zrejmé, že žalobca viac ako stokrát predložil prvostupňovému orgánu Výkazy o odpracovaných hodinách, pričom v nich potvrdil, že nemá s osobným asistentom G. Q. žiadny vzťah. Päťkrát v dodatku k zmluve uviedol, že s osobným asistentom nemá žiadny príbuzensky vzťah. Len pre úplnosť obaja spoločne a nerozdielne, týmto svojim vyhlásením, viac ako 9 rokov úmyselne zavádzali prvostupňový orgán.

28. Prvostupňový orgán zákonným spôsobom opakovane minimálne raz za mesiac po dobu viac ako deväť rokov, žiadal žalobcu o uvedenie jeho vzťahu k osobnému asistentovi. Žalobca bez právneho dôvodu, úmyselne zamlčal, že osobný asistent G. Q. je jeho starým otcom. Túto relevantnú informáciu zamlčal aj osobný asistent, ktorému v konečnom dôsledku mali byť finančné prostriedky poskytnuté.

29. Vzhľadom na uvedené prvostupňový orgán nemal dôvod pochybovať o opakovaných vyhláseniach žalobcu, ale ani osobného asistenta. V zák.č. 447/2008 Z.z. sa vychádza z prezumpcie, že osoba, ktorá potrebuje pomoc, pričom v súlade s dobrými mravmi a platnou legislatívou poskytuje pravdivé informácie, na základe poskytnutia ktorých úrad koná v ďalšom správnom konaní podľa platnej právnej úpravy. Teda prvostupňový orgán mal opakovane za preukázané, že medzi žalobcom a osobným asistentom G.E. Q., nie je žiadny vzťah, teda ani príbuzenský. Týmto vlastným konaním žalobcu došlo k porušeniu zákona, ktoré má za následok, že žalobca je povinný vrátiť neoprávnený preplatok za osobnú asistenciu v sume 37 009,30 €.

30. Tvrdenie žalobcu, že nevedel aký je vzťah medzi ním a G. Q.Á. pretože mal za to, že príbuzenský vzťah je iba otec, mama a súrodenci s tým, že takto to vyplývalo zo zákona z roku 1999 považoval žalovaný za účelové. V roku 1999, kedy mal 11 rokov, si pamätal platnú právu úpravu a na tú odkazoval. Avšak na platnú právnu úpravu v roku XXXX, kedy mal 18 rokov a platnú právnu úpravu od XX.XX.XXXX neodkazoval.

31. Z uvedeného je podľa názoru žalovaného zrejme, že žalobca mal už v roku XXXX vedomosť o obmedzenom rozsahu poskytovania osobnej asistencie starými rodičmi, navyš spoluprácu s prvostupňovým orgánom odignoroval tak, že aj napriek opakovaným žiadostiam prvostupňového orgánu v jednotlivých dodatkoch k Zmluve a Výzvach, úmyselne uvádzal viac ako 9 rokov nepravdivé informácie o vzájomnom vzťahu medzi ním a jeho osobným asistentom, čím uviedol prvostupňový orgán vedome do omylu. Tým, že žalobca dlhoročne predkladal uvedené doklady, prvostupňový orgán nemal dôvod pochybovať o jeho vyhlásení, ale aj jeho osobného asistenta G. Q., že medzi nimi nie je žiadny príbuzenský vzťah.

32. Žalovaný uviedol, že zo zák. č. 447/2008 Z.z. je zrejme, že správne orgány po splnení zákonných podmienok majú fyzickým osobám zabezpečovať poskytovanie peňažných príspevkov na kompenzáciu. Nie sú vyšetrovacím orgánom, ktorý má preverovať pravdivosť vyhlásenia žiadateľov o kompenzáciu. Zákon však v príslušných ustanoveniach upravuje, že ak dôjde na základe nepravdivých informácií k poskytnutiu peňažného príspevku, tento je potom jeho príjemca povinný vrátiť.

33. Žalovaný zastával názor, že svoj podiel na stave veci má aj starý otec žalobcu, pretože nie je pravdepodobné, že by pri svojom vzdelaní nevedel, že do jednotlivých dokladov, ktoré boli predkladané prvostupňovému orgánu a boli podkladmi na poskytnutie finančnej čiastky, má povinnosť uviesť pravdivé vyhlásenie o svojom príbuzenskom vzťahu resp. vzťahu k žalobcovi. Navyš, keď tieto vyhlásenia vlastnoručne podpísal a z dokladov je zrejme, že aj on nepravdivo dlhoročne uvádzal svoj vzťah k žalobcovi.

34. Z uvedených dôvodov boli podľa názoru žalovaného splnené zákonné podmienky uvedené v § 58 ods. 1 písm. b/ zák. č. 447/2008 Z.z. nakoľko žalobca tým, že úmyselne zamlčal svoj rodinný vzťah k osobnému asistentovi, vedome svojím konaním spôsobil, že prvostupňový orgán mu časť peňažného príspevku na osobnú asistenciu vyplatil neprávom.

35. K rozhodnutiu Najvyššieho súdu ČR, na ktoré vo svojom rozhodnutí odkazoval krajský súd žalovaný poukázal na to, že v tejto veci bol iný právny stav. V správnom konaní bolo zistené, že žalobca mal vedomosť o obmedzenom rozsahu osobnej asistencie poskytovanej starými rodičmi, ale najmä to, že žalobca úmyselne, zjavne bez právneho dôvodu, zamlčoval viac ako deväť rokov podstatné skutočnosti, ktoré mali za následok, že prvostupňový orgán vyplácal žalobcovi peňažné príspevky na osobnú asistenciu vo vyššej sume, ako mu patrili.

36. Nakoľko žalobca od roku XXXX sa dlhodobo zastupoval v správnom konaní vedenom na prvostupňovom orgáne, tak v jeho prípade v plnom rozsahu platí, že o všetkom, čo bolo v Zbierke zákonov uverejnené, platí domnienka, že dňom uverejnenia sa stalo známym každému, koho sa to týka, teda aj žalobcu. Žalovaný zastával názor, že vzhľadom na uvedené skutočnosti, táto domnienka o znalosti vyhlásených všeobecne záväzných právnych predpisov je nevyvrátiteľná. Vo veci bolo v dostatočnej miere preukázané, že žalobca mal vedomosť o znížení rozsahu poskytovania osobnej asistencie starými rodičmi a navyš žalobca svojím úmyselným konaním od roku 2009 zavádzal prvostupňový orgán. Aj napriek zaslaným podkladom, žalobca bez riadneho právneho dôvodu, úmyselne zamlčoval viac ako 9 rokov svoj vzťah resp. príbuzenský vzťah s osobným asistentom.

37. Tvrdenia žalobcu, že zamlčovanie podstatných skutočností nebolo z jeho strany ani zo strany jeho starého otca zámerné, žalovaný odmietal z dôvodu, že mal jednoznačne za preukázané, že zo strany žalobcu, ale aj jeho starého otca došlo minimálne raz za mesiac a v priebehu viac ako deviatich rokov, k vedomému zamlčovaniu podstatnej skutočnosti a to, že sú v príbuzenskom pomere ako vnuk a starý

otec.

38. Je pravdou, že zamestnanci prvostupňového orgánu chodili na sporadické kontroly k žalobcovi, avšak nakoľko vo všetkých písomných dokladoch dlhoročne uvádzal, že medzi ním a osobným asistentom nie je žiadny príbuzenský vzťah, prvostupňový orgán nemal dôvod pochybovať o vyhlásení žalobcu resp. jeho osobného asistenta.

39. Krajským súdom osvojené tvrdenie žalobcu, že príbuzenský pomer nebol nikdy preverovaný sa nezakladá na pravde, lebo bol preverovaný minimálne raz za mesiac a viac ako deväť rokov. Z uvedeného je teda zrejmé, že žalobca bez právneho dôvodu nesprávne predpokladal príbuzenské vzťahy, ktoré sú upravené a uvedené v platnej právnej úprave pričom jeho predpoklad k okruhu príbuzných (rodičia a súrodenci) je irelevantný.

40. Pokiaľ krajský súd akceptoval, že žalobca vždy postupoval podľa pokynov prvostupňového orgánu pri vyplnení úradných tlačív, ktoré len automaticky prepisoval, žalovaný tento záver odmietol. Je zrejmé, že človek sa môže za viac ako 9 rokov pomýliť aj viackrát, avšak viac ako deväť rokov tvrdiť, že medzi žalobcom a jeho osobným asistentom nie je žiadny príbuzenský vzťah poukazuje na skutočnosť, že žalobca vôbec nepostupoval podľa pokynov prvostupňového orgánu, ale priamo v rozpore s nimi, pretože tieto minimálne každý mesiac od neho žiadali uviesť aký je vzťah medzi ním a osobným asistentom a žalobca každý mesiac a viac ako deväť rokov uviedol, že žiadny.

41. K záveru krajského súdu, že poučovacia povinnosť priamo vyplýva zo správneho poriadku podľa druhej vety § 3 ods. 2 zákona o správnom konaní, žalovaný zastával názor, že tento záver je v rozpore s platnou právnou úpravou. Podstatou poučenia podľa tejto právnej úpravy je, že správny orgán tejto osobe vysvetlí, aké má v konaní procesné práva a aké dôsledky môže mať preňho uskutočnenie právneho úkonu resp. nesplnenie procesnej povinnosti. Zo zákona však nevyplýva povinnosť správnych orgánov poučovať osoby takým spôsobom, ktoré by malo charakter právneho poradenstva. Súdna judikatúra taktiež uvádza, že táto povinnosť je splnená najmä tým, ak správny orgán v konaní účastníka poučí o jeho procesných prostriedkoch, ktoré má k dispozícii.

42. V zmysle uvedeného žalovaný zastával názor, že žalobca vedel, že neuvedením príbuzenského vzťahu so svojím starým otcom, je mu priznaná osobná asistencia vo väčšom rozsahu, ako mu patrila podľa zákona. Aj to bol dôvod, prečo viac ako deväť rokov úmyselne on, ale aj jeho starý otec zamlčovali svoj príbuzenský vzťah. Z platnej právnej úpravy žalobca nemá kompetenciu na výklad zákonných požiadaviek Úradu Skalica, ale mal či už v mesačných Výkazoch alebo v dodatkoch k zmluve na základe platnej právnej úpravy deklarovať tento príbuzenský vzťah. Je nesporné, že tento príbuzenský vzťah poprel aj osobný asistent. Správny orgán sa dostupnými zákonnými prostriedkami nedozvedel o príbuzenskom vzťahu medzi žalobcom a jeho starým otcom, nakoľko tento obaja úmyselne zamlčali. Navyše zo spisovej dokumentácie je zrejmé, že žalobca bol poučený o jeho povinnostiach pri osobnej asistencii v roku 2006, kedy v mesiaci september mu osobnú asistenciu poskytoval starý otec v rozsahu do 4 hod./deň, v celkovej výške 104 hod./mes., pričom na deň mal možnosť čerpať osobnú asistenciu 11,58 hod./deň a mesiac 347,5 hodín. Z toho starý otec čerpal podľa platnej právnej úpravy len 104 hodín za mesiac a deň 3,6 hodín.

43. Vzhľadom na uvedené skutočnosti žalovaný navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave zo dňa 5. augusta 2019, č.k. 48Sa/22/2018-103, podľa § 462 ods. 1 SSP zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

III.

Vyjadrenie ku kasačnej sťažnosti

44. Žalobca vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti uviedol, že napadnutý rozsudok považuje v celom rozsahu za vecne správny, nakoľko krajský súd správne právne vyhodnotil všetky predložené listinné dôkazy, ako i ústne výpovede.

45. Žalovaný žiadnym spôsobom nezohľadnil a nevyhodnotil žalobcom namietané skutočnosti, že osobnú asistenciu vykonával starý otec už od roku 2009 riadne, na základe listinných dôkazov, ktorými sú najmä Zmluva o výkone osobnej asistencie, vrátane jej dodatkov, pričom už pri vzniku tohto vzťahu osobného asistenta so žalobcom a žalovaným boli všetky relevantné listiny, na základe ktorých vznikol tento zmluvný vzťah, teda zmluvy a dodatky vypracovávané žalovaným a tieto boli žalobcovi predkladané s tým, že po ich vyplnení žalovaný nevyžadoval od žalobcu žiadne ďalšie iné informácie ani dôkazy o osobe asistenta, o podmienkach výkonu tejto činnosti, a v žiadnej listine, ktorá bola žalobcovi zo strany žalovaného predložená, teda ani v zmluve, v dodatku, ani v akomkoľvek ďalšom materiáli, nebola žalovaným určená akákoľvek podmienka k výkonu osobnej asistencie. Žiadna zo zmlúv, ani dodatok, neobsahovali ustanovenie, v ktorom by žalovaný ukladal podmienky výkonu osobného asistenta.

46 Žalobca znovu poukázal na to, že z obsahu uzatvorených zmlúv so žalovaným, historicky od roku 1999, zmluva vždy obsahuje v čl. I. charakteristiku predmetu zmluvy, v čl. II. miesto vykonávania osobnej asistencie, v čl. III. dobu trvania zmluvy, v čl. IV. práva a povinnosti osobného asistenta, v čl. V. práva a povinnosti užívateľa osobnej asistencie, v čl. VI. výšku odmeny a spôsob vyplácania, v čl. VII. dôvod odstúpenia od zmluvy a v čl. VIII. záverečné ustanovenia. Žiadna z podmienok zmluvy neobsahovala ustanovenie o tom, že je vylúčený príbuzenský vzťah osobného asistenta pri poskytovaní osobnej asistencie v nadväznosti na peňažný príspevok. Tomuto žalobca v akýchkoľvek následných listinách nevenoval žiadnu pozornosť, pretože nemal o tej skutočnosti, že starý otec nemôže byť poskytovateľom osobnej asistencie vedomosť, preto v zmysle § 58 ods. 1 písm. b/ zák.č. 447/2008 Z.z. nemohol vedome spôsobiť, že peňažný príspevok na kompenzáciu alebo jeho časť bol žalovaným vyplatený neprávom alebo vo vyššej sume ako patril.

47. Od roku 2006 bol žalobca v bezprostrednom, častom a priamom kontakte so žalovaným, kedy tento prostredníctvom svojich zamestnancov vykonával priamu kontrolu osobnej asistencie v mieste žalobcovho trvalého bydliska, za prítomnosti osobného asistenta, pričom nikdy zo strany žalovaného nebola skutočnosť príbuzenského pomeru preverovaná a žalovaným nebol na túto skutočnosť nikdy upozornený. Žiaden zo zamestnancov, ktorý vykonával priamu kontrolu osobnej asistencie, nikdy žalobcu nepoučil o tom, a ani túto skutočnosť nepreveroval, či je osobný asistent žalobcu v príbuzenskom vzťahu so žalobcom. Rovnako v žiadnom tlačive, ktoré žalobca od žalovaného obdržal, nebola skutočnosť o okruhu osôb, ktoré majú obmedzený výkon osobnej asistencie, uvedená.

48. Pokiaľ žalovaný sa poukázal na rozhodnutia č. Pik-MP9-287/00-R00/10666 zo dňa 27.07.2000, Pik-MP9-419/01-OA-F01/10338 z 09.08.2001, rozhodnutia zo dňa 01.07.2002, 27.01.2003, všetky tieto prevzala matka žalobcu, lebo v čase vydania a doručenia týchto rozhodnutí bol žalobca osobu maloletou a nemohol vedieť, čo tieto rozhodnutia obsahujú.

49. V ďalšom rozhodnutí vydanom žalovaným dňa 25.08.2006, č. ME01-318/06-Pik, žalobca nebol poučený o rozsahu osobnej asistencie na 4 228 hodín ročne. Žalobca zdôraznil, že nikdy úmyselne a vedome nezamľčal žiadne podstatné údaje, ani informácie potrebné pre vyplácanie príspevku na osobnú asistenciu, ktorú ako osoba ťažko zdravotne postihnutá potrebuje na to, aby aspoň z časti mohol viesť plnohodnotný život.

50. Na základe uvedených skutočností žalobca navrhol, aby kasačný súd rozsudok Krajského súdu v Trnave zo dňa 5. augusta 2019, č.k. 48Sa/22/2018-103, ako vecne správny v celom rozsahu potvrdil a priznal mu trovy konania.

IV.

Posúdenie veci kasačným súdom

51. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) postupom podľa § 452 ods. 1 SSP v spojení s § 439 SSP preskúmal prípustnosť kasačnej sťažnosti a po zistení, že kasačnú

sťažnosť podal sťažovateľ včas (§ 443 ods. 2 písm. a/ SSP), preskúmal napadnutý rozsudok spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu a jednohlasne (§ 464 v spojení s § 139 ods. 4 SSP) dospel k záveru, že kasačnej sťažnosti nemožno priznať úspech.

52. Kasačný súd rozhodol bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) s tým, že deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke Najvyššieho súdu SR. Rozsudok bol verejne vyhlásený 25. novembra 2020 (§ 137 ods. 4 SSP v spojení s § 452 ods. 1 SSP).

53. Podľa § 454 SSP na rozhodnutie kasačného súdu je rozhodujúci stav v čase právoplatnosti napadnutého rozhodnutia krajského súdu.

54. Podľa § 461 SSP kasačný súd zamietne kasačnú sťažnosť, ak po preskúmaní zistí, že nie je dôvodná.

55. Podľa § 1 ods. 2 zák.č. 447/2008 Z.z. cieľom úpravy právnych vzťahov uvedených v odseku 1 je podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím do spoločnosti za jej aktívnej účasti pri zachovaní jej ľudskej dôstojnosti za podmienok a v oblastiach ustanovených týmto zákonom.

56. Podľa § 2 ods. 1 zák.č. 447/2008 Z.z. kompenzácia sociálneho dôsledku ťažkého zdravotného postihnutia (ďalej len „kompenzácia“) je zmiernenie alebo prekonanie sociálneho dôsledku ťažkého zdravotného postihnutia poskytovaním peňažných príspevkov na kompenzáciu podľa tohto zákona alebo poskytovaním sociálnych služieb podľa osobitného predpisu. Za kompenzáciu sa na účely tohto zákona považuje aj osobitná starostlivosť podľa osobitného predpisu.

57. Podľa § 20 ods. 1 zák.č. 447/2008 Z.z. osobná asistencia je pomoc fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím pri činnostiach uvedených v prílohe č. 4. Osobnú asistenciu vykonáva osobný asistent.

58. Podľa § 22 ods. 4 zák.č. 447/2008 Z.z. peňažný príspevok na osobnú asistenciu nemožno poskytovať, ak osobnú asistenciu vykonáva manžel, manželka, rodičia alebo fyzická osoba, ktorá prevzala dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu, alebo fyzická osoba, ktorú súd ustanovil za opatrovníka fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, deti, starí rodičia, vnuci, súrodenci, nevesta, zať, svokor, svokra, profesionálny náhradný rodič, ak tento zákon neustanovuje inak. Peňažný príspevok na osobnú asistenciu nemožno poskytovať fyzickej osobe, ktorej sa poskytuje opatrovanie podľa § 40 alebo opatrovateľská služba podľa osobitného predpisu.

59. Podľa § 22 ods. 5 zák.č. 447/2008 Z.z. peňažný príspevok na osobnú asistenciu možno poskytovať aj vtedy, ak činnosti uvedené v prílohe č. 4 v bodoch 1. až 6., v bode 9., v bode 13.4., v bode 13.6. a v bode 15. vykonávajú fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím fyzické osoby uvedené v odseku 4, okrem rodičov dieťaťa od šiesteho roku veku do dosiahnutia jeho plnoletosti, fyzickej osoby, ktorá prevzala také dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu, fyzickej osoby, ktorú súd ustanovil za opatrovníka fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a profesionálneho náhradného rodiča.

60. Podľa § 22 ods. 6 zák.č. 447/2008 Z.z. osobný asistent môže vykonávať osobnú asistenciu za podmienok uvedených v odseku 5 len v ročnom rozsahu hodín osobnej asistencie určenom v komplexnom posudku, najviac 1 460 hodín ročne.

61. Podľa § 22 ods. 10 zák.č. 447/2008 Z.z. peňažný príspevok na osobnú asistenciu sa vypláca mesačne na základe predloženého výkazu o odpracovaných hodinách osobnej asistencie za predchádzajúci kalendárny mesiac.

62. Podľa § 53 ods. 1 zák.č. 447/2008 Z.z. na konanie vo veciach kompenzácie, na konanie o preukaze a na konanie o parkovacom preukaze sa vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní s odchýlkami uvedenými v odseku 2, ak tento zákon neustanovuje inak.

63. Podľa § 58 ods. 1 zák.č. 447/2008 Z.z. fyzická osoba, ktorej sa poskytol alebo sa poskytuje peňažný príspevok na kompenzáciu, je povinná vrátiť peňažný príspevok na kompenzáciu alebo jeho časť odo dňa, od ktorého nepatrí vôbec alebo v poskytovanej výške, ak

a) nesplnila povinnosť ustanovenú týmto zákonom a prijímala peňažný príspevok na kompenzáciu alebo jeho časť, aj keď vedela alebo musela z okolností predpokladať, že sa vypláca neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrilo,

b) vedome spôsobilá, že peňažný príspevok na kompenzáciu alebo jeho časť sa vyplatil neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrilo,

c) jej bol peňažný príspevok na kompenzáciu znížený alebo odňatý a jeho výplata zastavená z dôvodu zmeny rozhodujúcich skutočností.

64. Podľa § 3 ods. 2 Správneho poriadku správne orgány sú povinné postupovať v konaní v úzkej súčinnosti s účastníkmi konania, zúčastnenými osobami a inými osobami, ktorých sa konanie týka a dať im vždy príležitosť, aby mohli svoje práva a záujmy účinne obhajovať, najmä sa vyjadriť k podkladu rozhodnutia, a uplatniť svoje návrhy. Účastníkom konania, zúčastneným osobám a iným osobám, ktorých sa konanie týka musia správne orgány poskytovať pomoc a poučenia, aby pre neznalosť právnych predpisov neutrpeli v konaní ujmu.

65. Podľa § 47 ods. 3 Správneho poriadku, v odôvodnení rozhodnutia správny orgán uvedie, ktoré skutočnosti boli podkladom na rozhodnutie, akými úvahami bol vedený pri hodnotení dôkazov, ako použil správnu úvahu pri použití právnych predpisov, na základe ktorých rozhodoval, a ako sa vyrovnal s návrhmi a námietkami účastníkov konania a s ich vyjadreniami k podkladom rozhodnutia.

66. Predmetom konania bolo preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného, ktorým zamietol odvolanie žalobcu a potvrdil prvostupňové rozhodnutie o povinnosti žalobcu vrátiť pomernú časť peňažného príspevku na osobnú asistenciu za obdobie od 01.01.2009 do 31.03.2018 vo výške 37 009,30 € z dôvodu, že vedome spôsobil, že peňažný príspevok na kompenzáciu alebo jeho časť sa vyplatil neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrilo.

67. Kasačný súd vychádzal zo skutkového stavu, ktorý podrobne v odôvodnení rozsudku popísal krajský súd, a preto pre účastníkov konania známe fakty a skutočnosti nebude nadbytočne opakovať a len v stručnosti z neho vyberá nasledovné:

68. Medzi účastníkmi konania nebol sporný nárok žalobcu na príspevok na osobnú asistenciu, spornou bola skutočnosť či je žalovaný oprávnený žiadať vrátenie poskytnutého peňažného príspevku na osobnú asistenciu z dôvodu, že žalobca neuviedol, že jeho osobný asistent je jeho starým otcom.

69. Najvyšší súd z obsahu súdneho ako aj administratívneho spisu žalovaného mal preukázané, že žalobca bol od 01.09.1999 poberateľom peňažného príspevku na osobnú asistenciu, pričom túto agendu za neho riadila matka. Dňa XX.XX.XXXX žalobca doručil prvostupňovému orgánu žiadosť o ukončenie vyplácania z dôvodu dovŕšenia plnoletosti a súčasne mu oznámil, že si agendu peňažného príspevku bude riadiť sám.

70. Dňa 01.01.2009 nadobudol účinnosť zák.č. 447/2008 Z.z., ktorý v časti kompenzácií nahradil zákon o sociálnej pomoci. V zmysle § 22 ods. 4 zák.č. 447/2008 Z.z. peňažný príspevok na osobnú asistenciu nemožno poskytovať, ak osobnú asistenciu vykonávajú starí rodičia, ak tento zákon neustanovuje inak, pričom zákonné podmienky za ktorých sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu aj starému rodičovi sú uvedené v § 22 ods. 5 a 6 zák.č. 447/2008 Z.z.

71. Žalobca namietal, že si nebol vedomý skutočnosti, že obmedzenia týkajúce sa osobnej asistencie sa

vzťahujú aj na starého otca, keď mal za to, že tieto obmedzenia sa vzťahujú len na príbuzných, a to rodičov a súrodencov.

72. Z administratívneho spisu žalovaného nevyplýva, že žalobca bol poučený o obmedzenom výkone osobnej asistencie starými rodičmi podľa § 58 ods. 2 zák.č. 195/1998 Z.z., resp. podľa § 22 ods. 4 zák.č. 447/2008 Z.z. Je pritom nespornou skutočnosťou, že pracovníci žalovaného vykonávali pravidelne osobné šetrenia u žalobcu.

73. Hoci je pravdou, že žalobca opakovane uvádzal, že medzi ním a osobným asistentom nie je žiadny príbuzenský vzťah, z administratívneho spisu, súdneho spisu a z rozhodnutia žalovanej nemožno zistiť či sa v danom prípade jedná o vedomé neuvedenie príbuzenského vzťahu vnuk - starý otec, alebo ide o nevedomé neuvedenie tohto príbuzenského vzťahu následkom nevedomosti žalobcu o obmedzení osobnej asistencie aj vo vzťahu k starým rodičom. Rovnako ako krajský súd má kasačný súd za to, že žalovaný sa vedomosťou žalobcu dostatočne nezaoberal, pričom sa s uvedenou skutočnosťou v napadnutom rozhodnutí riadne nevysporiadal, ale stroho poukazoval len na zásadu, že neznalosť práva neospravedlňuje.

74. Skutočnosť, že rozhodnutím prvostupňového orgánu zo dňa 05.09.2006 bol žalobcovi zvýšený rozsah hodín peňažného príspevku na osobnú asistenciu na 4 228 hod./rok t.j. 11,58 hod./deň, avšak podľa Výkazu činnosti osobnej asistencie vykonávanej starým otcom žalobcu v septembri 2006 rozsah hodín osobnej asistencie neprekročil ani za jeden deň 4 hodiny, celkovo 104 hodín - pričom žalobca na deň mal možnosť čerpať osobnú asistenciu 11,58 hod./deň a mesiac september 347,5 hodín, keď z toho starý otec čerpal len 104 hodín osobnej asistencie za mesiac a deň 3,6 hodín, teda čerpal hodiny v rozsahu obmedzenom na osobnú asistenciu - ešte nepreukazuje, že žalobca bol riadne poučený a mal vedomosť o obmedzenom rozsahu hodín osobnej asistencie poskytovanej starými rodičmi, keď nie je povinnosťou osoby, ktorej bol určený rozsah hodín peňažného príspevku na osobnú asistenciu tento celkový rozsah plne využiť.

75. Z podkladov administratívneho spisu vyplýva, že žalobca vo Výkazoch o odpracovaných hodinách osobným asistentom uvádzal, že medzi ním a osobným asistentom nie je žiadny vzťah, čo obaja potvrdili vlastnoručným podpisom, avšak ako už bolo uvedené vyššie žalovaný sa nezaoberal s tým, či išlo o vedomé neuvádzanie skutočnosti o príbuzenskom vzťahu alebo nevedomé, pričom za účelom aplikácie ustanovenia § 58 ods. 1 písm. b/ zák.č. 447/2008 Z.z. je nevyhnutné, aby žalobca vedome spôsobil, že peňažný príspevok na kompenzáciu alebo jeho časť sa vyplatil vo vyššej sume, ako mu patril a túto vedomosť musí preukázať žalovaný.

76. Zo zák.č. 447/2008 Z.z. je zrejmé, že správne orgány po splnení zákonných podmienok majú fyzickým osobám zabezpečovať poskytovanie peňažných príspevkov na kompenzáciu. Je pravdou, že nie sú vyšetrovacím orgánom, ktorý má preverovať pravdivosť vyhlásenia žiadateľov o kompenzáciu, avšak je ich povinnosťou poberateľov peňažných príspevkov riadne poučiť, pričom nemôže byť na ťarchu žalobcu, že žalovaný ho v tejto súvislosti riadne nepoučil a počas obdobia viac ako 9 rokov, za ktoré si uplatňuje vrátenie peňažného príspevku, žalobcu nedopytoval na vzťah s osobným asistentom aj napriek kontrolám zamestnancov prvostupňového orgánu u žalobcu.

77. Kasačný súd má zhodne s krajským súdom za to, že strohá argumentácia žalovaného v napadnutom rozhodnutí zásadou neznalosť práva neospravedlňuje, bez riadneho vysporiadania sa s vedomosťou, resp. nevedomosťou žalobcu o uvádzaní nesprávnych údajov, keď priamo zákon vyžaduje vedomé spôsobenie vyplatenia vyššej sumy, nepostačuje, a to aj s poukazom na predmetný rozsudok Najvyššieho správneho súdu ČR č.j. 6 Ads 287/2014-19 z 01.04. 2015.

78. Kasačný súd vyhodnotil rozsah a dôvody kasačnej sťažnosti vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu po tom, ako sa oboznámil s obsahom administratívneho a súdneho spisu a s prihliadnutím na ustanovenie § 461 SSP dospel k záveru, že nezistil dôvod na to, aby sa odchýlil od logických argumentov a relevantných právnych záverov spolu so správnou citáciou dotknutých

právnych noriem obsiahnutých v dôvodoch napadnutého rozsudku, ktoré vytvárajú dostatočné východiská pre vyslovenie výroku rozsudku. S týmito sa kasačný súd stotožňuje v celom rozsahu.

79. Vzhľadom na uvedené skutočnosti kasačný súd rozhodol podľa § 461 SSP tak, že kasačnú sťažnosť žalovaného ako nedôvodnú zamietol.

80. O trovách konania rozhodol kasačný súd podľa § 467 ods. 1 SSP tak, že úspešnému žalobcovi priznal proti žalovanému nárok na úplnú náhradu trov konania na kasačnom súde.

81. Tento rozsudok kasačného súdu bol prijatý pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.